

Hvorfor staar kvinderne saa sløve og ligegyldige overfor arbeiderbevægelsen?

Taler

Martha Tynæs

Dato

27 august 1899

Sted

Kristiania

Omstendigheter

Arbeiderpartiets landsmøte

1 Da Arbeiderpartiets kvindeforening har opstillet dette spørsmål paa
landsmødet, er det for at faa spørgsmaalet belyst fra flere hold, og hvoraf vi
kunde faa et grundlag for vor fremtidige agitation. Jeg vil da her i korthed faa
fremholde min og mange kvinders mening om samme.

5

Den første og vigtigste grund, hvorfor kvinderne staar saa sløve og ligegyldige
overfor arbeiderbevægelsen og samfundsspørsmålene, er vel at søge i
kvindernes opdragelse. Kvinden er fra barn af opdraget til ikke at befatte sig
med alvorlige spørgsmål; "det forstaar du ikke", "det er ikke noget for dig", er de
10 almindelige svar et pigebarn faar, naar hun spørger om noget angaaende
politiske eller sociale spørgsmål; dette svar faar hun ikke alene af sine forældre,
men ogsaa af sine brødre. Smaagutter, som kanske er mindre end hun selv,
kneiser noksaa stolt med nakken og mener, at de (pigerne) har ikke greie paa
sligt, og det er ikke noget som vedkommer pigerne, naar samtalen kan komme
15 ind paa f. ex. foreningslivet og saaledes gaar det gennem hele barnets opvæxt.

Gutterne faar jo tidlig rede paa disse ting, for de staar jo i sin forening og taler
baade om fagspørsmål og politik med sine kammerater, saasnart gutterne blir
voxne og begynder at arbeide, lærer et haandværk; gutterne hører om sig
20 drøftelse af sociale og politiske spørgsmål. Saa kommer gutten inn i
foreningslivet og arbeider derigjennem videre paa sin aandelige udvikling; hos
ham er jo interessen tidlig vakt. Jeg har ofte hørt nykonfirmerede gutter drøfte
samfundsspørsmålene, men aldrig en nykonfirmeret pige. Pigerne blir lært at
vaske og koge, og i det hele at holde et hus istand; de almindelige
25 skolekundskaber fik hun jo ogsaa tilegne sig, men hvad der var over dette var af
det onde. Hvem kan saa forbause sig over, at naar barnet blir kvinde, hun da sier

som mændene, hvis der stilles hende et alvorligt spørgsmål: "Det forstaar jeg mig ikke paa; det faar bli mændenes sag". Hun er som sagt ikke blit indpræntet andet, eller sat andet maal for øie end at bli gift, og naar kun det maal er naat, ja, saa har hun ikke mere at tænke paa.

Men da naturen har udrustet kvinden med ligesaa stor tænkeevne som manden, maa hun naturligvis ogsaa ha noget at beskæftige sine tanker med, og da har hun i regelen ikke andet tilbage at ofre tankerne paa, end religionen og sine medmenneskers handel og vandel. Men mange kvinder har begyndt at finde dette utilfredsstillende, og har forstaat at de har et høiere og vigtigere maal at stræbe efter, end det her anførte.

Og her begynder saa striden mellem mand og kvinde. For hvem bærer vel skylden for, at forholdene er slig? Jeg paastaar, at for den første og største del bærer mændene skylden. Mændene sidder allene inde med al bestemmelsesret i alle vore institutioner. Har mændene gjort sin pligt overfor kvinden? Nei, ikke engang halvt har de gjort sin pligt. Kvinden har, som sagt, hidtil omhyggeligt blit holdt borte fra alt offentligt arbeide.

Sandt nok, fra mændenes leir hører og ser vi saa ofte, baade i tale og skrift, at kvinden maa være med i samfundsarbeidet, skal man komme nogen vei. Den ene taler og skribent overgaar den anden i at skrige paa kvinden og atter kvinden, om hendes medbestemmelsesret og hendes delagtighed i alle samfundsnyttige gjøremaal, og kvindens pris blir sjunget i høie toner. Men hvormeget mener de gode herrer med alt sit prat, det er sandelig ikke stort! Jeg har ofte tænkt paa, hvilke kvinder de gode mænd mener, naar de saaledes raaber paa kvinden til et og alt; sine egne kvinder er det da sandelig ikke.

Aanei, kvindens ligestillethed med manden er en teori, som mændene meget gruer sig for at la komme frem i praxis. En mand kan komme hjem fra et møde eller en fest, hvor han med begeistring har talt kvindens sag, og hans hustru kan sætte frem nogle spørgsmål om mødets gang, eller hun har læst en artikel i avisen som hun ikke forstaar betydningen af, og kan spørge sin mand desangaaende. I ni og niti af hundrede tilfælder vil hun faa til svar: "Hvad skal du vide det for? Det er noget du ikke forstaar og ikke behøver at befatte dig med. Alt saadant kan du ganske rolig overlade til os mænd, det skal vi nok greie uden dig, til fælles bedste." Eller hun kan en anden gang si: "Nu vil jeg gaa paa et møde og høre et foredrag og diskussion", eller: "Jeg vil bli medlem af en kvindeforening, jeg kan

trænge til at faa rede paa de spørgsmål, som er oppe i tiden, og som saa stærkt beskæftiger baade mænds og kvinders sind", saa vil manden trække paa skuldrene og betragte hende med et medlidende eller foragteligt blik og si:
"Hvad tror du, at du har der at gjøre, du, som er saa dum; aa jo, de vilde faa en
70 deilig en ind i foreningen om de fik dig! Nei, hold du dig bare hjemme og pas dine gryder og dine børn, saa har du vist nok."

Dette har jeg selv hørt udtalt af mænd, som vil regne sig for at være gode socialdemokrater. Men paa denne maade skaber de sløve og ligegyldige kvinder.
75 Som før sagt, kvinden har en ligesaa høi grad af tænkeevne som manden, og denne maa hun benytte eller søge at udvikle paa saa mange omraader som muligt, og da meget af kvindens arbejde i hjemmet er af den beskaffenhed, at tankerne ikke absolut behøver følge arbeidet, har hun jo rig anledning til at beskæftige dem med høiere liggende emner. Men hun, som er opvoxet i gamle
80 fordomme mod alt nyt, har ikke let for at forstaa den sociale tankegang, som er oppe verden over, og i de fleste tilfælde har hun heller ikke den slags aviser eller skrifter til sin raadighed, som kan skaffe hende oplysning paa disse omraader. Her, mener jeg, er det mandens pligt at række kvinden haanden og hjælpe hende frem til forstaaelse af vore samfundsspørgsmaal.

85 Hertil vil vistnok mange svare, at kvinderne er saa ligegyldige, og mange gange ikke taaler at høre ordet "socialisme". Jeg vil indrømme, at dette mange gange kan være tilfældet, at kvinden ofte er saa indgroet i de gamle fordomme, at hun er saagodtsom umulig at faa overbevist. Men disse er dog forsvindende faa i
90 forhold til de mange, hos hvem interessen er vaagnet for de socialistiske ideer og reformer. Socialismen vil jo lighed for alle, uanset mand eller kvinde, og da mener jeg, at det er enhver socialdemokrats pligt at agitere ligesaa vel blant kvinder som mænd. Mændene er jo i regelen meget ivrige efter at faa udredet sine ideer blandt sit eget køn; hvorfor kan de ikke da ligesaa godt agitere blandt
95 kvinderne? For det er sikkert, vil manden først for alvor ta fat paa det agitationsarbejde, vil kvinden ogsaa hurtig komme med.

Jeg ved nok, at han i mange tilfælde vil faa et svært arbejde med at begribeliggjøre for kvinden socialismens nytte. Han vil møde megen modstand,
100 og hans taalmodighed vil mangan gang bli sat paa en haard prøve; men jeg er sikker paa, at han vil vinde seier; det gjælder bare om ikke at opgi [strævet] ved de første uheldige udfald. Manden kan jo være meget udholdende, naar det gjælder om at fremme sine egne interesser, som f. ex. at vinde den pige, han har

105 fattet kjærlighed til, og hvorfor ikke ogsaa da kjæmpe for det maal at faa sin kone og sine døtre til at dele sine interesser, naar han deraf vil høste lige meget nytte og glæde.

Man vil si, at vi kan agitere selv, ja det gjør vi ogsaa; men hvad hjælper det,
110 saalænge mændene trækker paa skuldrene ad os, og som oftest gjør nar ad vore bestræbelser. Jeg mener ikke, at der ikke gis nogen mænd, der for alvor vil ha kvinden med i samfundsarbeidet. Jeg ved, der er mange, og jeg tror, der er mange flere, der alvorlig og ihærdig arbeider for kvindens oplysning og hendes delagtighed i samfundsarbeidet. Og i de fleste tilfælde, hvor kvinden har faat
115 forstaaelse og interesse for samme, har manden æren deraf. Jeg er vis paa, at disse kvinder er manden meget taknemmelig for den interesse, han har vist og det arbejde, han har udført for hende og hendes sag. Det blir saa ofte sagt, naar der er tale om agitationen blandt kvinderne, at partiet faar gjør det og partiet faar gjøre hint; men jeg tror nu ikke, at partiet - eller hvad som herved menes - de
120 mænd, som sidder i partistyret, kan gjøre stort mere end de gjør. Om en kvinde nok saa ofte kan høre et foredrag, saa vil det ikke altid gjøre saa stor virkning. Men den daglige agitation, som en mand kan sætte i gang i sit hjem, det er den, der er styrke i.

125 Naar du har været paa et møde eller foredrag, fortæl saa din kone og dine døtre naar du kommer hjem, om hvad der er blit behandlet paa samme og om de forskellige meninger som der er fremkommet; læs af aviserne for dem, og forklar paa en letfattelig maade betydningen af det læste, om de ikke skulde fortstaa det, og har du raad til det, forær dem saa engang imellem en god bog om
130 socialismens ideer og reformarbeide. Det vil paa samme tid opmuntre og oplyse dem, og de vil faa lyst til at udvide sine kundskaber mest mulig. Det har vist sig, at jo alsidigere en kvinde er uddannet, des bedre er hun skikket til at styre et hus og opdra sine børn. Lad hende faa forstaaelse af de socialistiske ideer og principer, og forholdene i hjemmene vil bli meget lysere og lykkeligere. Hun vil
135 faa et lysere syn paa livet, hendes nedarvede og fra barn af indprentede pessimisme vil forsvinde. Hun vil bli optimist. Hun vil interessere sig for sin mands arbejde og for hans fagforening, hvad der desværre nu saa sjelden er tilfældet; hun vil kunne tale og udveksle tanker og meninger med sin mand om alle de interessante spørsmåal som er oppe i tiden og det, jeg kan gjerne si,
140 fremmede forhold, som nu saa ofte hersker mellem ægtefæller vil ganske forsvinde.

145 Hendes arbeide i hjemmet vil bli lettere og bedre, og om der kommer tunge
tider, som f. ex. arbeidsløshed eller sygdom, vil hun ikke længer se saa fortvilet
mørkt paa tingene. Hun vil opmuntre sin mand og derved gi ham større kraft i
kampen for tilværelsen og sine rettigheder; hun vil opdrage sine børn til at se lyst
paa livet, til at sky ondt og lære dem at beskæftige sig med sund og god tænkning
og at interessere sig for alt der er nyttigt og samfundsgavnligt, kort sagt, i det
150 hele tat at opdrage dem til gode og rettænkende mennesker. Og da, men ogsaa
først da, vil det socialistiske arbeide faa en rask fremgang, og mændene vil da
høste den høieste glæde og den største nytte af sit arbeide for at faa kvinden
interessert og delagtig i samfundsspørsmaalene og arbeiderbevægelsen.

155

Kilde

Protokol over forhandlingerne ved Det norske arbeiderpartis 13de landsmøde, Kristiania 1899, s. 29-32

URI

160 <https://www.virksommeord.no/tale/hvorfor-staar-kvinderne-saa-slove-og-ligegyldige-overfor-arbeiderbevaegelsen>

165

170

175

180